

Az úszások

KARÁCSONYI ZSOLTOT KOVÁCS FLÓRA KÉRDEZGETI E-MAILBEN

Date: Wed, 12 Jan 2011 09:14:38

From: Flora_Kovacs<flora_k@...hu> **To:** Zsolt_Karacsonyi<kzsolt@...ro>

Subject: Interjú

Ebben az évben három köteted jelent meg: A tér játéka (Komp-press–Korunk), az Ússz, Faust, ússz! (Pallas–Akadémia) és az Igazi nyár (Erdélyi Híradó–Ráció Kiadó–Irodalmi Jelen Könyvek). A tér játéka anyaga a disszertációd apróbb változtatásokkal. E kötetben Páskándi Géza és Marin Sorescu drámáit vizsgálód kiemelten a tér és az idő viszonylatában. Honnan indultál és hogyan jutottál el e két szerzőig?

Date: Mon, 17 Jan 2011 17:52:38

From: Zsolt_Karacsonyi<kzsolt@...ro> **To:** Flora_Kovacs<flora_k@...hu>

Subject: Re: Interjú

Messziről indultam, mert nagyon „széles sávban” gondolkodtam a kezdet kezdetén – a hetvenes évek román és magyar drámairodalmának egészét kívántam összehasonlítani. Végül e két szerző mellett döntöttem, hiszen munkásságuk számos részletében mutatják fel azt, ami a drámairodalom egészében is meghatározó folyamatokat eredményezett.

A kötetben írod, hogy mind Páskándinál, mind Sorescunál fontos az egyén és a tömeg viszonya, illetve az egyén és a hatalom viszonya. Ez a viszony mennyiben foglalkoztat és mennyiben határozza meg gondolkodásmódod?

Nem lehet kikerülni az ilyen jellegű kérdéseket. 1989-ben és 1990 első hónapjaiban azt hittem, hogy minden értelemben szabad vagyok, később kiderült, nem egészen így van. Korábban szerettem tömegben (is) lenni, no de most már kamaszkorom kedvenc együtteseinek a koncertjeire is nehezen ugranék be. A hatalom, ami néha a tömeg formáját ölti, uralkodni akar az egyén fölött. Az egyén pedig ellenszegül, ugyebár.

A drámák, kiemelten a Sorescu-drámák esetében hangsúlyozod, hogy a hagyományon, akár a mitológián elkövetett módosítások fontosak. Alapjában véve Te is szereted a hagyománymódosítást szépirói szövegeidben, elég, ha az Ússz, Faust, ússz! kötetre gondolunk. Hogyan írnád le a hagyományhoz való viszonyodat?

Módosítás? Nem, nem hiszem, hogy módosíthatnám a hagyományt. De át lehet írni bizonyos dolgokat, saját stílusban szólani ismert témákról, azt lehet, jó is, kell is. Tisztítja az alapokat. A hagyományt elsősorban könyvekben, szövegekben látom. A tanítás mostanság a leírt szöveg szintjén működik elsősorban, pedig a hagyományhoz nem elég a könyvet tartó kéz és a lapokra szegeződő tekintet. Beszélni is kell.

Úgy gondolom, hogy a Páskándi- és a Sorescu-életmű erősítette a költészetekben az identitás szétaprózásának, szétaprózódásának megjelenítését. Mit gondolsz, hogy meny-

nyiben formálta a szépírói munkádat a Páskándi- és a Sorescu-életműben való elmélyülés?

Legalább annyira, mint bármi más, amit huzamosabb ideig művelek. Voltak hetek, hónapok, amikor „hajnalban velük ébredtem, éjszaka mellettük aludtam el”, más szóval intenzíven ott járkáltak le-fel, valahol az elme ösvényein. Megtanultam, több évre szóló munkáknak is sajátos ritmust adni, kihatott ez mindenre.

A tér kérdéskör hangsúlyozott volt már előző köteteidben is. Itt egy összeérést látok vagy összekapcsolást a szépírói és a tudományos munkád között. Ha a tér-problémát nézzük, akkor észrevehető, hogy a víz, folyók, tenger iránti érdeklődésed markáns maradt. A folyékony halmazállapot utáni érdeklődésed az ilyen anyagokhoz párosítható részleges szabadság miatt vonz?

Az úszás mindig is kedvelt szórakozási forma volt a számomra. Az igazi, a sűrűbb realitás, ahol jóval nagyobb erőfeszítésre van szükség ahhoz, hogy előre haladj. Másfajta tér. Ami bent van, az van kint is, mégis, ezeket a tereket különféleképpen szoktuk érzékelni. A tér megkönnyíti a fantázia által létrejött lények, versek, regények időbeni mozgását, elősegíti, hogy, ha csak részlegesen is, de szabadok legyenek. A képzeletben hiszek, a fantázia folyóiban.

A két újabb szépírói kötetedben kevésbé direktak a nem az előírányzott, fősodorban lévő utalások. Mintha több lenne a sejtetés, mint az előző kötetben, A nagy Kilometrikben. Jól érzekelem ezt?

Előírányzott, fősodor... ismerem a két fogalmat, de képtelen vagyok viszonyulni e szavakhoz. Az irodalom, szerencsére, éppen elég nagy. Néha elfeledett, félig már kiszáradt holtágakban is érdemes halászni, hiszen árvízkor a folyók, mint tudjuk: megkeresik régi medrüket. A nagy Kilometrikben megengedtem magamnak néhány durvább kiszólást, kellőképpen kitomboltam magamat egy időre, most más ritmusok vannak. Mindig is a körülírást tekintetem a vers egyik alapvető feladatának.

Rendkívüli módon súlyosodtak a verseid. Érzekeled ezt, esetleg az okát is?

Nem érzem a súlyosodást, nem tartom rendkívülinek, hogy valaki úgymond komorabb vagy komolyabb hangot üt meg. Nem muszáj folyton hétköznapi, megmosolyogtató vagy egyenesen röhögtető dolgokról írni. Igyekszem az egyensúlyt megtartani, az *Igazi nyár* című kötetben az Ámor háború-ciklus könnyed ugye, míg az Esti metró-ciklus jóval sötétebb, komorabb. A két legutóbbi verseskötet anyaga „fejben” már régóta készült. Az Ámor háború kétszer ilyen hosszú volt, és gyakorlatilag „készzen állt” 2005 őszén, az Esti metrót is 2008-ban írtam, az utolsó verset leszámítva. Másfajta lendület határozta meg létrejöttüket.

Szeretsz szerepeket játszani s azokat újra és újra átírni?

Nem. Amit írok, és általában verseket írok, azok minden esetben rólam szólnak. Még ha egyesek próbálnak is mindenféle elméleteket kitalálni, a vers, ha igazán az, nem lehet szerep, nem lehet maszk. Még konkrétan: Lázár René Sándor nem egy szerep, amikor Lukianosz megírja az Ikaromenipposzt, pontosan azt mutatja meg, hogy miként érzi magát a világban, miként látja az őt körülvevő valóságot. A híres 'Bovaryné én vagyok' mégis csak egy prózáíró szájából hangzott el. Amikor lírai objektivitásról és szerepversekről be-

szélünk, hajlamosak vagyunk elhomályosítani a líra eredendően személyes hangvételét. Úgy mondjuk ki a „szerepvers” szót, mintha a szerep lenne a lényeg, pedig itt a rejtőzés általi mélyebb, személyesebb megmutatkozás a fontos. No de divatok voltak mindig is...

Mennyire fontos számodra a humor?

A humor a szentség szférájához tartozik. Csak az tud igazán humoros lenni, akiben még ott van valami tisztaság. Nézzük csak meg, hogy a különböző szent emberek szavaiban milyen gyakran bujkál ott a humor. Mesebeli nagyapók bajusza alatt is könnyedén felfedezhető. A humor ellazít és felszabadít. Az iróniával ellentétben, amely erősebb fényvel világítja meg a tárgyakat, de mozdulatlaná is merevíti azokat, mint egy reflektor az éjszakában.

Ritkán sikerül egy ennyire jó és termékeny találkozás, mint a szöveged és Egri István illusztrációi között az Ússz, Faust, ússz! című kötetben. Hogyan zajlott az együttes munka?

Nem ez volt az első alkalom, István készítette a *Helikon* oldalain megjelenő *A nagy Kilometrik* fejlécét, láblécét, kezdetben még a köztes grafikai anyagot is ő finomította. A Kolozsvári Literátor Klub plakátjai, egyes könyvbemutatóim plakátjai is az ő munkáját dicsérik, de ez volt a legintenzívebb együttműködés. Egy-egy kávé mellett diskuráltunk, telefonon, vagy fél órára beugrottam a műtermébe, ahol a szöveg már tele volt aláhúzásokkal, hogy ezt miért írtad, ebből lehet grafika, ebből nem. Több mint egy tucat kiválasztott versbéli előkép közül négyet fordított át István grafikai nyelvre. Egyébként a borítót is ő tervezte. Jó mulatság, közös munka volt.

Lévén, hogy a Helikon folyóirat főszerkesztő-helyettese vagy, fel kell tennem kíváncsiságból is a kérdést, hogy milyen szövegek vannak a tarsolyotokban? Milyen terveitek vannak?

A szerkesztő néha azt mondja magának, na ez egészen jó lapszám lett, aztán jobbat és még jobbat akar, ami nem mindig sikerül. Ez gyakorta éppen az általam említett tarsolyban található szövegektől függ.

A jövőbeni terveink érdekes módon megegyeznek azzal, ami egyszer már volt. A *Helikon* a kilencvenes évek legelején úgy döntött, hogy csak szépirodalmi szövegeket kíván közzélni, ám az elmúlt két-három évben rendszeressé vált az interjú és a filmkritika a lapban, az irodalmi kritika rovat is megerősödött, januártól a színház-rovat is újraindult. Zenéről hosszú évek óta Terényi Ede értekezik, már csak a képzőművészeti rovat újraindulása maradt hátra. A világhálós megjelenési forma folyamatos újítása egyre több lap számára válik fontossá, a honlapunk átalakítására is sort kerítünk idén.

A Helikon és az egyetemen tanítás mellett rendszeresen jelennek meg fordításaid is, legutóbb egy Emil Cioran-kötet, a Könnyek és szentek. Tervezel most újabb fordításkötet megjelentetni, illetve milyen saját köteteket tervezel?

Új verseskötetet tervezek, tervezetek, mi mást is tehetnék, amikor nem műfordítással töltöm az időmet. A *király napjai* fordítása után azt mondtam Filip Floriannak, hogy szünetet tartok. Nem hitte el és neki lett igaza. A Cioran-kötet után is ugyanezt mondtam, de már javában fordítom Matei Vişniec egyik regényét. Nincsenek konkrét terveim.